

18. Βησσαρίων Καρδινάλις

Τῷ σοφῷ καὶ διδασκάλῳ

Γεωργίῳ τῷ Γεμιστῷ

Εὖ πράττειν.

L 73
B 92
V 152^v

5 Α' ζήτημα περὶ τοῦ αὐθυποστάτου.

Κοινῆς πᾶσιν ἐνεσπαρμένης ἐννοίας, καὶ ταύτης ἀληθεστάτης, μηδὲν μη-
δαμῆ ἀναίτιον εἶναι πλὴν τοῦ πρώτου καὶ πάντων αἰτίου, οὐκ ὀλίγους τῶν
Πλάτωνος ἐταίρων ὡς Πρόκλον, Ἑρμείαν τε καὶ Δαμάσκιον τὴν τε ψυχὴν,
τούς τε πρὸ αὐτῆς πάντας εἴτε νοητούς, εἴτε νοητούς τε καὶ νοερούς, εἴτε νοερούς
10 θεοὺς αὐθυποστάτους εἶναι τιθεμένους εὐρίσκομεν. εἶποι δ' ἂν τις μηδ' ἂν μηδὲ
Πορφυρίῳ, Ἰαμβλίχῳ, Συριανῷ καὶ τῷ λοιπῷ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων θιάσῳ
περὶ γε τοῦ τοσοῦτου καὶ τοιοῦτου πράγματος ἄλλως δοκεῖν, τούς γε προειρη-
μένους ὁρῶν συνεχῶς τὰς τούτων ἀναλεγόμενους ἐννοίας καὶ ταῖς αὐτῶν
ἐπομένους ὡς τὰ πολλὰ δόξαις.

15 Ὡσπερ τοίνυν ἐκ μιᾶς γνώμης ἡ τριάς τῶν προειρημένων ἀνδρῶν αὐθυπό-
στατα εἶναι τὰ τοιαῦτα τῶν ὄντων ἀποφαίνεται, καὶ οὕτως αὐθυπόστατα ὡς αὐτὰ
ἑαυτὰ ὑφιστάμενα καὶ αὐτὰ ἑαυτῶν αἰτία ὄντα καὶ ὅλα ἅμα αἰτιατά τε καὶ
αἰτία· ἐν τε γὰρ τῇ θεολογικῇ αὐτοῦ στοιχειώσει τὸν Πρόκλον περὶ τῶν
αὐθυποστάτων πολὺν ἂν εὖροις ποιούμενον λόγον, ἐν τε τοῖς εἰς Παρμενίδην
20 αὐτοῦ ὑπομνήμασιν· »οὐχ ὥσπερ λέγουσί τινες, ὅτι πᾶν τὸ παραγόμενον V 153
ὑπ' ἄλλης αἰτίας παράγεται, καὶ ἡμῖν ῥητέον, φησὶν, ἀλλ' ὥσπερ εἰώθαμεν
τὰ αὐτοκίνητα προτάττειν τῶν ἑτεροκινήτων, οὕτω καὶ τὰ αὐθυπόστατα
προθετέον τῶν ὑπ' ἄλλου παραγομένων.« εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ ἑαυτὸ τελειοῦν, ἔστι καὶ

9 αὐτῆς L αὐτοῦ B V

20 Procl. In Parm

Ep. 18.—21., teils ungedruckt, teils in sehr mangelhafter Edition vorliegend, stellen einen philosophischen Briefwechsel zwischen Bessarion und Georgios Gemistos dar. Überdies werden auch Fragen der Mathematik und des Kalenderwesens erörtert. Vgl. Bd. I 336—338, dazu unten die Nachträge. Als Abfassungszeit kommen die Jahre 1440—52 in Betracht.

Ep. 18, mit vier philosophischen Anfragen an Gemistos, ist überliefert: Rom, Cod. Vat. gr. 1002, fol. 92—93 v (= B, mit einwandfreiem Text); Cod. Vat. gr. 1416, fol. 152—156 (= V, wohl Abschrift aus B); Bibl. Vallicellana Cod. gr. 189 (C VIII) n. 15 (spätere Handschrift); Cod. Barb. gr. 61, fol. 9—11 v (spätere Abschrift); Florenz, Bibl. Laur. Plut. 58, Cod. 33, fol. 73—74 v (= L); Mailand, Cod. Ambr. 348 (F 88, olim V 416) fol. 152—154 v; Cod. Ambr. 579 (N 284 sup.) fol. 7—9; Cod. Ambr. 703 (Q 114 sup.) fol. 27—27 v (Die Codd. Ambr. sind spätere Abschriften); Paris, Bibl. Nat. Cod. gr. 462, fol. 104—109; Cod. gr. 1739, fol. 282—291 v; Cod. gr. 2376, fol. 104—109; Oxford, Cod. Bodl. 2290; Cod. Barocc. 165; Wien, Cod. Theol. gr. 90, fol. 28—29 v; Jerusalem, Patriarcheion Cod. 197, fol. 76—77 v (Papadopulos-Kerameus IV 172); Athos, Cod. gr. 4508, n. 145, fol. 556—558; Escorial, Cod. gr. 96 (Σ III 1) fol. 189. — Druckausgabe: Migne PG 161, 713—718 (= M, mit sehr vielen Fehlern).

τὸ ἑαυτὸ γεννῶν. εἰ δὲ ἔστι τὸ ἀυθύπόστατον, δῆλον ὅτι τοιοῦτόν ἐστιν, οἶον
 B 92^v καὶ παράγειν ἑαυτὸ καὶ παράγεσθαι ὑφ' ἑαυτοῦ· »λέγω γάρ, φησὶν, ἀυθύ-
 πόστατον, ὃ ἂν ἑαυτὸ παράγη. « τούτοις δὲ ὁμοια κἂν τοῖς εἰς τὴν Πλάτωνος
 θεολογίαν φιλοσοφεῖ. τοῖς δ' αὐτοῖς λόγοις ἐν τε τοῖς εἰς τὸν Φαῖδρον ὑπο-
 μνήμασιν Ἑρμείας, ἐν τε τῇ περὶ ἀρχῶν πραγματεία Δαμάσκιος τὴν ψυχὴν 5
 ἀυθύπόστατον συμπεραίνουσιν. οἱ δ' αὐτοὶ τὴν αὐτὴν τά τε θειότερα ταύτης
 ἄνευ τοῦ πρωτίστου ἐνός ἢ τάγαθοῦ καὶ ὑπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν πάντων παρά-
 γεσθαι δογματίζουσι, τὰ μὲν καὶ ἐκ πλειόνων, τὰ δὲ γε ἐξ ἐλαττόνων, ὡς
 ὑφέσεως ἢ ὑπερθέσεως ἕκαστον εἰληχεν, εἴπερ πάντα τελευτῶντα εἰς μίαν αἰτίαν,
 L 73^v τὴν πρώτην, ἀνάγονται, ἀφ' ἧς καὶ προάγονται. τοῦτο δὲ ἐκ τε τῆς θεολογικῆς 10
 V 153^v στοιχειώσεως Πρόκλου ἐστὶν ἰδεῖν, ἐκ τε τῶν εἰς τὸν Παρμενίδην αὐτῷ πο-
 νηθέντων, ὅπου τὰ εἶδη διακρινόμενα καὶ πληθυνόμενα ἐν ἑαυτοῖς τὴν τῶν
 ἀυθύποστάτων εἰληχέναι φησὶ δύναμιν, ὑφιστάμενα μὲν ἀπὸ τῶν πρωτουργῶν
 αἰτιῶν, παραγόμενα δὲ καὶ ὑφ' ἑαυτῶν. περὶ γε μὴν ψυχῆς καὶ Ὀλυμπιόδωρος
 ἐν τοῖς εἰς τὸν Φαίδωνα διχόθεν φάσκει αὐτὴν ὑποστᾶσαν, ὑφ' ἑαυτῆς καὶ 15
 ὑπὸ τοῦ θεοῦ. διχόθεν καὶ τελειοῦσθαι καὶ αὔθις ἐν τοῖς αὐτοῖς Πλατωνικὸν
 εἶναί φησι δόγμα τὸ αὐτὸ παράγωγον εἶναι τὴν ψυχὴν.

Ταῦτα δὲ περὶ τῶν γε τοιούτων εἰκόμασι λέγειν, ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀθάνατα
 ἐσόμενα· εἰ μὴ τοιαῦτά γε εἶεν, ὑφ' ἑαυτῶν τε παράγοιντο· ὡς γὰρ διὰ τοῦ
 αὐτοκινήτου, οὕτω καὶ διὰ τοῦ ἀυθύποστάτου κατασκευάζουσι τὸ τῶν γε 20
 τοιούτων οὐσιῶν ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρον. τοῦτο μὲν οὖν τοιοῦτο καὶ οὕτως
 ἔχον.

Β' ζήτημα περὶ τοῦ μεθεκτοῦ καὶ ἀμεθέκτου.

Ἔτερον δὲ ὅτι καὶ πᾶσαν ἐνάδα, τό τε καθ' ἐκάστην σειρὰν ἀρχικὸν αἴτιον
 ἐν τοῖς προειρημένοις συγγραμμάσιν οἱ αὐτοὶ, οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ 25
 αὐτὸ τὸ πάντων αἴτιον ἐν, πῆ μὲν ἀμέθεκτα λέγειν δοκοῦσι, πῆ δὲ μεθεκτά·
 V 154 τοῦτο μὲν τῷ μήτε τὴν τινῶν ἀρχὴν ἀποστατεῖν ἐκείνων τινός, ὧν αἰτία
 λέγεται εἶναι, μήτε τὴν πάντων ἀρχὴν τινος ὅλως ἀποστατεῖν τῶν ὅπω-
 σοῦν ὑφιστάμενα λεγομένων, πάντων αὐτῶν οὔσαν αἰτίαν, ὅθεν καὶ τὸ πρῶτον
 τῶν νοητῶν, ᾧ ὄνομα τὸ ἐν ὄν κατὰ μέθεξιν τοῦ πρώτου ἐνός, τούτῳ φασὶ 30
 κεκληθῆσθαι τῷ ὀνόματι· ἐκεῖνο δὲ τῷ τὸ μετεχόμενον ἐκείνου δεῖν εἶναι, ὑφ' οὗ
 B 93 μετέχεται. τούτῳ δὲ ἔπεσθαι τῷ ἐνός εἶναι τῶν ἐν τῷ πλήθει καὶ μὴ πᾶσιν
 ἅμα παρεῖναι. ταύτας οὖν τὰς δοκούσας μὲν ἀντιφάσεις, ἤμιστα δὲ γε οὔσας —
 οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε τοῦτο θαρρήσαιμι φάναι — σὸν ἂν εἶη, σοφώτατ' ἀνδρῶν,
 τοῦ μόνου τανῦν τῆς Πλατωνικῆς ἐποπτείας μυσταγωγοῦ τε καὶ μύστου, 35
 ἱκανῶς διαλύσασθαι καὶ τινα περὶ τούτων ἡμῖν ἐκθεῖναι διδασκαλίαν, ὡς

7 πρὸ αὐτῶν L B V αἰτιῶν (πρωτουργῶν) M | 9 εἰληχεν B V ἂν εἶχεν L M |
 10 τὴν πρώτην L] B V om. | 16 αὐτοῖς L αὐτῶν B V | 21 τοιοῦτο L τοιοῦτον B V |
 31 εἶναι B V] L om.

ἔμοιγε σφόδρα προσίσταται. καὶ λύσιν πολλὰ σκοπούμενος οὐδεμίαν οὐδέπω, ἥτις καὶ ἰκανὴ ἔσται, εὐρεῖν ἐδυνήθην· ἀ δ' ἂν τις φαινομένην ἀντίφασιν ἐν τούτοις συνάγων, ἢ πρὸς αὐθυπόστατον ἀπαντῶν, ἀδύνατά τε καὶ ἄτοπα ἐπάγοι τῷ λόγῳ, ἐξέθηκα ἂν, εἰ μὴ τὴν πολυλογίαν φεύγων ἅμα καὶ σὲ ἦδειν τῷ διαβατικωτάτῳ σου νῶ ταῦτα πάντα περιληψόμενον. L 74 V 154^v

Γ' ζήτημα περὶ τῆς τῶν ὄντων συνωνυμίας ἢ ὁμωνυμίας.

Πρὸς δὴ τούτοις κάκεινο εἰδέναι χρεῶν, ὡς τὰ ὀνόματα τοῖς αἰσθητοῖς παρὰ τῶν νοητῶν ἐφήκειν οὔτε ὁμωνύμως οὔτε καθαρῶς συνωνύμως, ἀλλ' ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν Πρόκλος δοξάζει συμφωνῶν, ὡς φησι, Πλάτωνι, 10 κάκεινα μὲν πρώτως εἶναι, ὃ λέγεται, ταῦτα δὲ δευτέρως. »πᾶς γάρ, φησὶν, ἀριθμὸς εἰς οἰκίαν αὐτῷ καὶ σύστοιχον ἡρτηται μονάδα, ἀφ' ἧς καὶ τὴν ὑπόστασιν ἔχει καὶ τὴν προσηγορίαν οὔτε συνωνύμως οὔτε εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἓν· ὥστε τὰ ὄντα καὶ ἐκ μιᾶς ἔστι μονάδος ἢ πρώτως, καὶ λέγεται ὄν. δι' ἣν καὶ ταῦτα κατὰ τὴν ἑαυτῶν τάξιν καὶ ἔστι 15 καὶ ἐπονομάζεται ὄντα, καὶ ἀπὸ ταύτης πάντα τὰ ὄντα συμπαθῆ εἰσὶν ἀλλήλοις καὶ τὰ αὐτὰ πῶς καθ' ὅσον ἐξ ἑνὸς ὄντος ἔστι.« καὶ ἀλλαχοῦ· »ὃ γάρ ἔστι τὸ ἓν εἶδος πρώτως, φησί, τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτὸ πολλὰ δευτέρως.« καὶ Ὀλυμπιόδωρος δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν Φαίδωνα· »ὁμώνυμοι, φησί, τοῖς παραδείγμασιν αἰ εἰκόνες, ὡς μόνου τοῦ ὀνόματος τὴν ταυτότητα σώζοντος, τοῦ δὲ πράγματος 20 ἐκστάντος ἀπὸ τοῦ παραδείγματος εἰς εἰκόνα.»

Δ' ζήτημα περὶ τῆς εἰμαρμένης.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ πολυθρύλλητον εἰμαρμένης τε καὶ ἀνάγκης δόγμα V 155 κατατεμαχίζει μοι δοκοῦσι Σιμπλικίος τε καὶ Ὀλυμπιόδωρος, ὁ μὲν ἐν ταῖς εἰς τὸ ἐγχειρίδιον Ἐπικτήτου ἐπιστασίαις ἀποτρεπόμενος τοὺς πάντα ἀναγκά- B 93^v 25 ζοντας, τὰ τε ἐπιχειρήματα αὐτῶν ἐκτιθέμενος καὶ ἀνατρέπων, εἴτ' αὐτὸς ἀποδεικνύς τε καὶ συμπεραίνων τὴν ὑπόληψιν καὶ ὄρεξιν τῆς ψυχῆς καὶ ὅλως τὴν αἴρεσιν καὶ προαίρεσιν αὐτεξούσιον καὶ οὐδαμῶς ἠναγκασμένην εἶναι· ἄλλως γὰρ οὐδὲ οἶεται τὸ αὐτοκίνητον αὐτῆς σώζεσθαι δύνασθαι καὶ ὅλως αὐτὴν τὴν οὐσίαν, ἀλλ' ἅμα τῇ τοῦ ἐφ' ἡμῖν ἀναιρέσει καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς 30 ἀναιρεῖσθαι. οἶδας δέ, ποίας σχολῆς ὁ Σιμπλικίος καὶ ὡς τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἐρύσατο πηγῆς δαψιλέστατα παρ' Ἀμμώνιον καὶ Δαμάσκιον τοὺς Πλάτωνος ὑποφήτας φοιτήσας. ὁ δὲ γε Ὀλυμπιόδωρος ἐν μὲν τοῖς εἰς τὸν Γοργίαν· »τεθηλυμένης ἔστι, φησί, προαιρέσεως τὸ οἶεσθαι πάντα ἐξ ἀνάγκης εἶναι L 74^v καὶ καθ' εἰμαρμένην καὶ μηδὲν ἐκ τῆς προαιρέσεως γίνεσθαι τῆς ἡμετέρας.« 35 »μὴ γὰρ νόμιζε, φησὶν, ὅτι οὐ δυνατόν παρ' εἰμαρμένην ἀποθανεῖν. δυνατόν γάρ, εἴ γε ἡ προαίρεσις ἀναγκάσοι· καὶ γὰρ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἐκ τῆς προνοίας V 155^v ἡρτηται.« καὶ αὖθις ἐν τοῖς αὐτοῖς Ἀμμώνιον εἰσάγει, τὸ τῆς ψυχῆς αὐτο-

7 δὴ B δὲ L V | 10 δὲ L B] V om. | 11 οἰκίαν L B οἰκίαν V | 11 αὐτῷ L B αὐτῶν V | 31 ἐρύσατο L ἠρύσατο B V | πηγῆς B V ψυχῆς L

10 Procl. | 16 Procl. | 18 Olymp. In Phaed. | 33 Olymp. In Gorg.

κίνητον ὑπερισχύειν τοῦ τῆς εἰμαρμένης νόμου τιθέμενον, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις· »ἐγὼ γάρ, φησίν, οἶδα ἀνθρώπους τινὰς ὅσον κατὰ τὴν ἀστρολογίαν θέματα μοιχῶν ἔχοντας καὶ σωφρονοῦντας περιγενομένου τοῦ αὐτοκινήτου τῆς ψυχῆς.« ἐν δὲ τοῖς εἰς Ἀλκιβιάδην· »ἐκ τῶν τοῦ θεοῦ, φησίν, ἐρωτήσεων ἀνακύπτειν ὡς καθ' αἴρεσιν οἱ βίοι καὶ οὐ κατηναγκασμένοι.« φησὶ γάρ, τί βούλει. 5 οὕτω δὴ καὶ ἐν πολιτείᾳ· »αἰτία ἐλομένου θεὸς ἀναίτιος.« καὶ αὐθις· »ὕμεις δαίμονα αἰρήσεσθε, οὐχ ὑμᾶς δαίμων λήξεται· ἐν ἡμῖν γάρ ἐστιν ἐλέσθαι τοιόνδε βίον· ἐλομένους δὲ πράττειν τὰ ἐπόμενα τῷ βίῳ οὐκ ἐν ἡμῖν, ἀλλ' ἀναγκαίως.« οἶδας δέ γε καὶ Πρόκλον ἀναγκαίως τὰ ἐνδεχόμενα τὸν θεὸν εἰδέναι φάσκοντα ἐν τῇ θεολογικῇ αὐτοῦ στοιχειώσει, κἀντεῦθεν συγχωροῦντα τὸ 10 ἐνδεχόμενον, Ἀμμώνιον τε τοῖς αὐτοῖς ῥήμασιν ὡς ἀπὸ λημμάτων Ἰαμβλιχείων χρώμενον, ἐν οἷς Ἀριστοτέλη περι τοῦ ἐνδεχομένου ἐν τῷ περι ἐρμηνείας ἐρμηνεύει.

- V 156 Οὓς τοιούτους καὶ τοσούτους ἀνδρας ὄντας εὐχερῶς ἀπώσασθαι οὐ πάνυ τοι ῥάδιον, εἴ τι οὖν καὶ πρὸς ταῦτα εἰπεῖν δοκιμάσειας, οὐ τὸν πόνον, ἀλλὰ τὴν 15
B 94 ἐσομένην τοῖς ἐντευζομένοις ὠφέλειαν λογισάμενος, χαριῆ τέ μοι τὰ μέγιστα καὶ μεγάλων ἀποριῶν ἀπαλλάξεις.

19. Γεώργιος ὁ Γεμιστός Βησσαρίωνι.

B 94 Περὶ τοῦ δημιουργοῦ τοῦ οὐρανοῦ. 20

L 74^v Οὐ πάντα οἶεσθαι χρὴ τοὺς ἀνδρας τούτους, οὓς καταλέγεις, ἀλλήλοις συμφωνεῖν, ἀλλὰ τὰ μὲν μείζω καὶ κυριώτερα ἀλλήλοις συνάδειν, ἔστι μέντοι περὶ α καὶ διαφωνεῖν.

Αὐτίκα δὲ Πλάτων προσεχῆ τοῦδε τοῦ οὐρανοῦ τίθεται δημιουργόν, Πρόκλος μὲν τὰ Πλάτωνος δόγματα ἐς τοὺς Ὀρφείως ἔλκων μύθους τέταρτον 25 ἀπὸ τοῦ πρώτου τίθεται αἰτίου· Πλωτῖνος δὲ τρίτον, ἐς τοὺς γε πολλοὺς αὐτος ἀποβλέψας τῶν ποιητῶν· Ἰουλιανὸς δὲ δεύτερον, παρὰ Μαξίμου Ἰσως οὕτω τοῦτο δεδιδαγμένος. δοκεῖ δὲ καὶ Πλάτων οὕτω μᾶλλον ἀξιοῦν καὶ οὐχ, ἢ Πρόκλος ἢ καὶ Πλωτῖνος ἀξιοῦσιν, ἐξ ὧν ἐν τῇ ψυχογονίᾳ τὴν ψυχὴν φησι

3 περιγενομένου B V περιγενομένου L | 8 ἐλομένους B V ἐλομένοις L

2 Olymp. In Gorg. | 4 Olymp. In Alcib. | 6 Olymp. In rempubl. | 6 Olymp. In rempubl.

Ep. 19. Gemistos' Antwort auf Bessarions Fragen im vorhergehenden Brief.

Überlieferung: Rom, Cod. Vat. gr. 1002, fol. 94—97 (= B, vgl. oben S. 455); Cod. Vat. gr. 1416, fol. 156—162 (= V); Bibl. Vallicellana, Cod. gr. 190 (C IX) fol. 21—23; Florenz, Bibl. Laur. Plut. 58, Cod. 33, fol. 74 v—77 v (= L); Mailand, Cod. Ambr. 348 (F 88, olim V 416) fol. 155—161; Cod. Ambr. 579 (N 284 sup.) fol. 9—19 v; Cod. Ambr. 703 (Q 114 sup.) fol. 27 v—28; Escorial, Cod. gr. 137 (T II 1) fol. 1—2 v; Wien, Cod. Theol. gr. 90, fol. 29 v—34; Jerusalem, Patriarcheion Cod. 197, fol. 77 v bis 80; Athos, Cod. gr. 4508, 146, fol. 558 v—560 v. Druckausgabe: Migne P G 161, 717—722 (sehr fehlerhaft bis zur Unverständlichkeit).

τῶν νοητῶν αἰεί τε ὄντων ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ἀρίστην γεγονέναι τῶν γενηθέντων. L 75
 Πρόκλος δὲ καὶ τοῦτο διαστρέφει τὸ τῶν νοητῶν αἰεί τε ὄντων τῷ ἀνωτέρῳ
 κώλῳ οὐδὲν τοιαύτης προσθήκης δεομένῳ συνάπτων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀρίστου V 156^v
 ἐπιδεῆς λείπων τοῦ τινῶν ἀρίστου. ἔτι τὴν ὕλην Πρόκλος μὲν ἀπὸ τοῦ πρῶ-
 5 του αἰτίου παράγει· Πλωτῖνος δὲ ἀπὸ τῆς μετὰ τὸ πρῶτον δευτέρας καὶ
 νοητῆς οὐσίας τὴν περὶ δαιμόνων πονηρῶν δόξαν, οἱ μὲν αὐτῶν δῆλοί εἰσιν οὐ
 παραδεχόμενοι, ὥσπερ οὐδὲ Πλάτων· οἱ δὲ τιθέμενοι τῇ δόξῃ παρ' Αἰγυπτίων
 εἰς τοῦτο προηγμένοι· οὐ γὰρ τὰ γε μαγικὰ λόγια τῶν ἀπὸ Ζωροάστρου
 μάγων, οἷς καὶ Πυθαγόρας τε ἔσπετο, καὶ Πλάτων αὐτὸς ταύτην φαίνεται
 10 προσιεμένος τὴν δόξαν, ἐν οἷς φησιν· ἡ φύσις οὐ πείθει εἶναι τοὺς δαίμονας
 ἀγνοῦς. ὡς δὲ καὶ τὸν τῆς εἰμαρμένης λόγον οἱ μὲν τούτων τῶν ἀνδρῶν ἀναιροῦ-
 σιν, οἱ δὲ συνιστῶσιν, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου ἄχρι τούτου.

Περὶ δὲ ὧν διαπορεῖν φῆς, τάδε φαμέν· καὶ πρῶτον περὶ τῶν χωριστῶν νῶν·
 τούτων γὰρ ἕκαστον ἐξ ἴσου τῷ πρῶτῳ αἰτίῳ ἐν εἶναι οὐκ ἂν δὴ ἀξιόσειαν
 15 οἱ οὕτω λέγοντες, ἀλλ' ἤδη πεπληθυσμένον τι ἐν. τὸν οὖν παράγοντα ἕκαστον
 αὐτῶν θεόν, τὸ κράτιστον ἕκαστου πεπληθυσμένου ὄντος ἀμέσως παράγοντα τὸ
 λοιπὸν πᾶν, δι' αὐτοῦ ἤδη τοῦ κρατίστου αὐτοῦ παράγειν, καὶ οὕτως ἕκαστον B 94^v
 αὐτῶν ὑπὸ τε τοῦ πρώτου αἰτίου παράγεσθαι, καὶ αὐτοπαράγωγον εἶναι V 157
 μέρει τὸ λοιπὸν ἑαυτοῦ μέρος παράγοντα, ὥσπερ καὶ τὴν ψυχὴν αὐτο-
 20 κίνητον εἶναι, μέρει τὸ λοιπὸν ἑαυτῆς κινουῦσαν. σαφέστατα γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ
 καταφαίνεται ἢ τε βούλησις αὐτῆς καὶ ἡ ὄρμη ὑπὸ τοῦ φρονοῦντος αὐτῆς
 κινούμενα· αὐτὸ δὲ τὸ φρονοῦν αὐτῆς ὑπὸ τῶν περισταμένων αὐτὴν πρα-
 γμάτων, καὶ οὔτε αὐτοκίνητον οὕτως ἡ ψυχὴ, ὡς μὴ καὶ ὑφ' ἑτέρου κινεῖσθαι,
 οὔτε αὐτοπαράγωγον, οὔτ' αὐτῆ, οὔτε τῶν ὑπὲρ αὐτὴν νῶν οὐδεὶς, ὡς μὴ
 25 καὶ ὑφ' ἑτέρου παράγεσθαι. οἱ μὲν οὖν οὕτω λέγοντες λέγοιεν ἂν τι· οἱ δὲ
 ἑτέρως λέγοντες οὐποτ' ἂν εἰκότως λέγοιεν· οὔτε γὰρ ἂν κινήσειέ ποτέ τι αὐτὸ
 αὐτό, μὴ οὐ πεπληθυσμένον ὄν. πολὺ δὲ μᾶλλον οὐκ ἂν παραγάγοι· διακε-
 κρίσθαι γὰρ δεῖ ὅπως δήποτε καὶ παράγον παράγοντος, καὶ κινουῦν κινουῦντος,
 καὶ οὐ χρὴ κοινὰς οὔσας ἐννοίας τὰς τοιαύτας τοὺς φάσκοντας σοφοὺς εἶναι
 30 ἀνατρέπειν. τὸ δὲ πρῶτον οὐκ αὐτοπαράγωγον, ἀλλ' αὐτὸ δι' αὐτὸ ὄν, καὶ
 ἢ τοῦ φρονοῦντος ἡμῶν ἐν τῷ αὐτὸ αὐτὸ νοεῖν αὐτοκίνησια τε καὶ ἐς ἑαυτὸ L 75^v
 ἐπιστροφή ὁμώνυμός τις κινήσις. τὴν δὲ ψυχῆς τε καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὴν νῶν V 157^v
 ἀϊδιότητα οὐκ ἀμέσως οὕτως ἀπὸ τοῦ τε αὐτοκινήτου καὶ αὐτοπαραγωγίου
 κατασκευάζειν χρὴ, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τῆς τε τοῦ κυριωτάτου αὐτῶν τῆς
 35 οὐσίας ἀμερείας, τῆς τε ἀπ' ἀκινήτου αἰτίας προσεχοῦς παραγωγῆς, ὧν ἄλλα τε

1 γενηθέντων B V γεννηθέντων L | 9 ἔσπετο B ἔπετο V εἶπετο L | 10 προσιέ-
 μενος L προσιέμενα B V | 12 τούτου L τούτων B V | 13 πρῶτον B V πρώτων L |
 17 αὐτοῦ] αὐτοῦ B V L | 19 μέρος B L μέρους V | 20 εἶναι B V] L om. | ἑαυ-
 τῆς L ἑαυτῶν B V | 21 δις αὐτῆς L αὐτοῦ B V | 22 αὐτῆς L αὐτοῦ B V | 23 οὕτως
 B V ὄντως L | 24 οὔτ' αὐτῆ] οὔθ' αὐτῆ B V L | 26 εἰκότως B V εἰκός τι L

καὶ τό τε αὐτοκίνητον τό τε αὐτοπαράγωγον τεκμήρια εἶναι. δεῖν γάρ φησιν ὁ Πρόκλος τῶν τε ἀκινήτων καὶ ἑτεροκινήτων τὸ αὐτοκίνητον μέσον εἶναι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ τοῖς ἀκινήτοις τὰ ἑτεροκίνητα συνάπτον, ἀλλὰ καὶ εἰ κινεῖ ἢ καὶ παράγει τι τᾶλλα τῶν σὺν αὐτῷ ἔσομένων, εἴη ἂν πρῶτόν τε τι αὐτῶν καὶ προῦχον· εἰ δὲ τοιοῦτο, καὶ ἀμερές. καὶ περὶ μὲν τούτου ἐς τοσοῦτον. 5

Πρὸς τὸ β' ζήτημα.

Περὶ δὲ μεθεκτοῦ καὶ ἀμεθέκτου οὐδὲν κωλύει, τοῦ μετέχειν καὶ μετέχεσθαι πλεοναχῆ λεγομένων, καὶ τὰ αὐτὰ τῇ μὲν ἀμέθεκτα, τῇ δὲ μεθεκτὰ B 95 λέγεσθαι· μία μὲν γάρ εἴη ἂν μετοχὴ ἢ κατὰ μόνην τὴν αἰτίαν, καθ' ἣν ἅπαν παράγον ὑπὸ τοῦ παραγομένου μετέχοιτ' ἂν ὡς τῶν αὐτοῦ τινος τῷ παραγο-10 μένω μεταδιδόν, καὶ ἂν εἰ χωρὶς αὐτὸ καθ' αὐτὸ μένοι τὸ παράγον. ἑτέρα V 158 δὲ ἢ κατὰ πρόσληψιν, καθ' ἣν τὸ παράγον ἢ κινουῦν ἢ ὅλως ἄρχον προσλαμβάνον ἑαυτῷ τὸ ὑφ' ἑαυτοῦ διατιθέμενον. οὕτω δὲ δρᾶ, ἄττ' ἂν δρῶη ἐς αὐτό. ἢ μὲν οὖν προτέρα μετοχὴ τῶν χωριστῶν ἂν νῶν εἴη πρὸς τὰ τῆδε, ἢ δὲ ὑστέρα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. εἰς τοσοῦτον οὖν καὶ περὶ τούτου. 15

Πρὸς τὸ γ' ζήτημα.

Περὶ δὲ τῆς τῶν τῆδε πρὸς τὰ εἶδη τὰ χωριστὰ ὁμωνυμίας, ἐπειδὴ τῶν ὁμωνύμων τὰ μὲν κατ' οὐδεμίαν πραγματικὴν κοινωνίαν κοινὸν τοῦνομα ἔχει, τὰ δὲ κοινωνεῖ μὲν ἀλλήλοις καὶ πραγματικῶς, κατὰ δὲ σμικρόν τι θάτερα τῶν ἑτέρων ἐφάπτεται, καὶ τοῦτο συμβεβηκός τε καὶ οὐκ ἐς τινα κοινήν 20 οὐσίαν συμβαλλόμενον, οἷον καὶ τὰ ζῶα τὰ γεγραμμένα πρὸς τὰ ἀληθινὰ πέπονθε· τὰ δ' εἰ καὶ κατὰ μεῖζόν τι κοινωνεῖ, ὁμως μέντοι ἐν διαφόροις γένεσι κυριωτέροις περιέχεται· τὰ γὰρ ἐν διαφόροις γένεσι κοινὸν ὄνομα ἔχοντα ὁμώνυμα, οἷον καὶ τῇ ἰατρικῇ συμβαίνει, τῇ τε τέχνῃ, τῇ τε γυναικί, τῇ τε σκευῇ, τῇ μὲν τὴν τέχνην ἴδιον ἔχουσι γένος, τῇ δὲ τὴν τεχνικὴν, τῇ 25 δὲ τὴν κατασκευὴν· ἐπεὶ οὕτω πάντ' ἔχει τὰ τῆδε πρὸς τὰ χωριστὰ εἶδη, κἂν εἰ V 158^v κατὰ μέγα τι ἀλλήλοις κοινῶνοῖ, ἀλλ' ἐπεὶ ἐν διαφόροις τυγχάνει ὄντα γένεσιν, L 76 ὁμώνυμα ἂν εἴη· τοῖς μὲν γὰρ τῆδε τὸ ἐγχρονον ἢ ἔνυλον εἴη ἂν γένος, τοῖς δὲ ἐκεῖ τὸ αἰώνιον ἢ χωριστόν. τὰ μέντοι ὄντα πάντα τὰ γε ἀνωτάτω, ὅπόσ' ἂν τις καὶ ὅποια προχειρίσαιο, ἐπεὶ οὔτε ἐν ἑτέροις αὐτὰ τυγχάνει ὄντα διαφόροις 30 γένεσι, κοινὸν τε ἀλλήλοις καὶ μέγιστόν τι ἐς τὴν οὐσίαν ἔχει συμβαλλόμενον αὐτὸ τὸ εἶναι· καὶ τί γὰρ ἂν τούτου μεῖζον ἐς οὐσίαν εἴη ἐκάστοις συμβαλλόμενον; οὐκ ἂν δὲ ὁμωνύμως ὄντα λέγοιτο, εἰ μὴ ἄρα πρὸς τὸ πρῶτον αἴτιον καὶ μόνον ὁμώνυμόν τις τὸ εἶναι τᾶλλα πάντα ἔχειν ἀξιῶσειεν, ἦν μὴ τὸ ἐν μόνον καὶ ἀγαθὸν κατὰ Πρόκλον, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄν κατ' Ἰουλιανὸν ἐκείνω ἀνα-35

1 τεκμήρια B L τεκμήριον V | δεῖ B L δεῖν V | 5 τοιοῦτο] τοιοῦτον B V L | 7 μετέχεσθαι καὶ μετέχειν L *trp.* | 21 συμβαλλόμενον L | 22 εἰ καὶ] L *om.* καὶ | 24 γυναικί B L] V² *corr.* *in marg.* τεχνικῇ | 25 ἔχουσι *scripsi* ἐχούση B V L | 26 κατασκευὴν L σκευὴν B V | πάντ' B V ταῦτ' L | 27 κοινωνοῖ B κοινωνεῖ V κοινωνῇ L | 31 ἔχει συμβαλλόμενον B V ἔχειεν βαλλόμενον L | τὸ εἶναι B V] L *om.* τὸ | μεῖζον τούτου L *trp.*

τεθῆ· καὶ τίνι γὰρ ἄλλω μᾶλλον προσήκει τὸ ὄν ἢ τῷ αὐτὸ δι' αὐτὸ ὄντι; B 95^v
 οὕτω γὰρ ἂν τᾶλλα πάντα ἐκείνω μὲν ὁμώνυμον τὸ εἶναι ἔχει, ἀλλήλοις δ' οὐχ
 ὁμώνυμον, ἅτε καὶ ἀπὸ μιᾶς ἅπαντα προϊόντα τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ τὸ τὰ μὲν
 μᾶλλον τοῦ ὄντος, τὰ δ' ἦττον μετέχειν κωλύσει μὴ οὐχ ὑφ' ἐν ἅπαντα τὰτ-
 5 τεσθαι γένος· ἦν γὰρ σκοπῆ τις ὀρθῶς, ἅπαντα τὰ ἀπὸ κοινοῦ τινος ἀντι-
 διαιρούμενα γένους ἐς τελεώτερα καὶ ἀτελέστερα ἅττα εὐρήσει διαιρούμενα·
 τὰ δὲ τελεώτερα τοῦ κοινοῦ γένους ἢ εἶδους μᾶλλον τῶν ἀτελεστέρων μετέχει· V 159
 οἶον τοῦ ζῶου ἐς τε τὸ ἀθάνατον καὶ θνητὸν διαιρουμένου, τὸ ἀθάνατον τελε-
 ώτερόν τε καὶ μᾶλλον ζῶον, εἴ γε δὴ καὶ μᾶλλον ζῶν, καὶ ἐς τὸ λογικὸν δὲ
 10 καὶ ἄλογον τοῦ αὐτοῦ αὐ διαιρουμένου τὸ λογικὸν τελεώτερόν τε ὡσαύτως
 καὶ μᾶλλον ζῶον, εἴ γε δὴ καὶ μᾶλλον ζωὴ ἢ λογικὴ. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἦττον λευκὸν
 τῷ λευκοτέρῳ ὁμωνύμως λευκὸν ἐστὶ, τῷ τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δ' ἦττον τοῦ
 λευκοῦ μετέχειν. ἐκεῖνά γε μὴν ἂν ἐν δίκῃ ὑπεξαιροῖτο τοῦ ὄντος καὶ ὁμωνύμως
 ἂν εἶναι λέγοιτο, αἶ τε στερήσεις καὶ φθοραὶ, καὶ ὅλως τὰ κακὰ ἅτε καὶ τοῦ
 15 ὄντος ἅπαντα ὄντα ἀποπτύσεις τὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ δὲ καὶ περὶ τούτου ἐς το-
 σοῦτον.

Πρὸς τὸ δ' ζήτημα.

Περὶ δὲ τοῦ τῆς εἰμαρμένης λόγου οὐχ οἶόν τε τὴν εἰμαρμένην καὶ ὀθεν-
 οῦν τῶν μελλόντων ἐξελεῖν, ἐκείνοι τῶν ἀξιωματίων καὶ ἀμφοῖν ἐμπέδοιν
 20 μενόntοιν τοῦ τε ἅπαν αἴτιον, ὅτι ἂν δρῶν, σὺν ἀνάγκῃ τε καὶ ὠρισμένως
 δρᾶν, καὶ τοῦ πᾶν τὸ γιγνόμενον ὑπ' αἰτίου ἂν τινος γίγνεσθαι· Ἀριστοτέλης
 μὲν γὰρ ἐν τοῖς μετὰ τὰ φυσικὰ τὴν ἀπὸ τούτων συνεωρακῶς τοῖν ἀξιωματίων V 159^v
 ἀνάγκην καὶ ὡς ἐμπέδοιν καὶ ἀμφοῖν τούτων μενόntοιν κινδυνεύει ἐκ τῶν
 ἐσομένων τὸ ἐπ' ἀμφοτέρα ἐνδεχόμενον οἴχεσθαι, ἵνα μὴ τὸ ἑαυτοῦ ἐνδεχό- L 76^v
 25 μενον ἀπολέσῃ, θάτερον τοῖν ἀξιωματίων τούτων ἀναιρεῖ, εἶναι ἅττα τῶν
 γιγνομένων ἀξιῶν καὶ ἄνευ αἰτίου ὄτουοῦν γιγνόμενα, γελοίως τὸ μὲν πᾶσι
 τε δοκοῦν καὶ δόξον ἂν ἀναιρῶν, τὸ δ' ὑπὸ πλείστων ἀντιλεγόμενον ὡς ἐμπεδον
 ἑαυτῷ τιθέμενος. ἴδωμεν δὲ καὶ ὅπου τὸ ἐπ' ἀμφοτέρα τοῦτο ἐνδεχόμενον καὶ
 ἀμφίρροπον οἱ Ἀριστοτέλει οὔτοι συνηγοροῦντες ἀξιοῦσιν εἶναι. εἴ γὰρ ἐν τῇ βου- B 96
 30 λήσει ἡμῶν αὐτὸ ἀξιοῦσιν εἶναι, ὅπου καὶ δοκοῦσιν αὐτὸ τίθεσθαι, ἢ φάντων ὑπὸ
 μηδενὸς ἂν αἰτίου τὴν βούλησιν ἡμῶν κινεῖσθαι, ἀλλ' εἰκῆ μάτην, ἵνα δὴ καὶ
 τοῦτο τὸ σεμνὸν τῇ ψυχῇ ἡμῶν περιάψωσι ματαιότητα αὐτῇ περιθέντες· ἢ
 ἦν ὑπ' ἀγαθοῦ ὄντος ἢ καὶ φαινομένου τὴν βούλησιν ἡμῶν συγχωρήσῃ
 κινεῖσθαι, ὥσπερ που καὶ φαίνεται κινουμένη, ἀνάγκη αὐτοῖς καὶ σὺν ἀνάγκῃ
 35 συγχωρεῖν κινεῖσθαι. τὴν μὲν οὖν βούλησιν ἡμῶν οὐκ ἂν εἶναι αὐτοκίνητον,
 εἶγε ὑπὸ τοῦ φρονοῦντος ἡμῶν καὶ τἀγαθοῦ φαίνεται κινουμένη· τὴν δ' ὄλην

2—3 ἐκείνω μὲν . . . ἅπαντα B V] L om. | 6 ἐς L ὥστε B V | 9 τε καὶ B V] L
 om. τε | 13 ἐκεῖνα B V ἐκείνη L | 18 τοῦ L] B V om. | 24 ἵνα μὴ B V γνώμη L |
 26 ὄτουοῦν B V] L om. | 27 δόξον B V δόξαν L | ἂν] L *postea del.* | 29—30 εἴ γὰρ ἐν
 . . . ἀξιοῦσιν εἶναι B V] L om. | 34—36 ἀνάγκη . . . κινουμένη V² *in marg.* | 34 αὐτοῖς
 B L αὐτῆς V | 35 συγχωρεῖν B V συγχωρῆ L

- V 160 ἡμῶν ψυχὴν αὐτοκίνητον εἶναι, τῷ μέρει ἑαυτῆς τὸ λοιπὸν αὐτῆς κινεῖν, ἣ
 που καὶ Ἀριστοτέλης ἀξιοῖ συνίστασθαι τὸ αὐτοκίνητον. οὐ γὰρ οὐδ' Ἀριστο-
 τέλης ἐν οἷς εὖ λέγων φαίνεται ἀτιμαστέος. κινεῖσθαι μέντοι καὶ αὐτὸ τὸ ἐν
 ἡμῖν κινουῦν ὑπὸ τε τῶν ἔξωθεν ἤδη περισταμένων ἡμᾶς πραγμάτων. καὶ
 δὴ καὶ τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴν οἶόν τε γίγνηται τῆς θείας ἐξηγήσεως, μὴ ἀπολεί- 5
 πεσθαι, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ φρονοῦν ἡμῶν, δόγμασι τοῖς ἑαυτῷ ἔξωθεν ἐγγιγνο-
 μένοις τὸ λοιπὸν τῆς ψυχῆς κινουῦν, τὴν τε βούλησιν καὶ ὄρμην καὶ τὰ τούτοις
 αὐ ἐπόμενα πάθη, χαρὰν τε δὴ τὴν ἔνδον, οὐ τὴν δι' αἰσθήσεως, καὶ ἀγανά-
 κτησιν ὡσαύτως καὶ ἐλπίδα καὶ δέος καὶ ἐπιθυμίαν καὶ θυμὸν καὶ δὴ παρὰ
 ταῦτα καὶ τὴν φαντασίαν. ταῦτα γὰρ ἐστὶν ἃ τὸ φρονοῦν ἡμῶν κινεῖ, καὶ 10
 ὧν περ ἄρχει ἔξωθεν αὐτοκινούμενον. ταῦτα καὶ ἐφ' ἡμῖν ἐκάλεσαν οἱ Στωϊκοὶ
 ἅτε ἐπὶ τῷ κυριωτάτῳ ἡμῶν ὄντα τῷ φρονοῦντι. αὐτὸ δὲ τὸ φρονοῦν ἡμῶν
 οὐκ ἔτι οὐτ' ἐπὶ τῷ ἄλλῳ τῶν ἡμετέρων, οὐτ' αὐτὸ ἐφ' ἑαυτῷ ἐστίν. ἀλλ' ὑπὸ
 τούτων οἱ τὴν γε εἰμαρμένην οὗτοι ἀναιροῦντες συνελαυνόμενοι τῶν λόγων
 V 160^v ἐπ' ἐκείνην καταφεύγουσι τὴν ἀπολογίαν, φάσκοντες καὶ τὸ φρονοῦν τοῦτο ἡμῶν 15
 ἐπὶ τῇ βουλήσει ἡμῶν εἶναι, εἰ γε ἦν ἐπιμεληθῆναί τε αὐτοῦ καὶ ἀσκῆσαι βουλη-
 θῶμεν, καὶ αὐτὸ ἐπιδίδωσιν. ἀλλὰ καὶ τούτου δόξαν τινὰ ἠγήσασθαι δεῖ, τὴν
 τοῦ ὡς ἐπιμελητέα τε αὐτοῦ καὶ ἀσκητέα. ἧς μὴ πρότερον ἐγγεγονυίας τῷ
 B 96^v φρονοῦντι ἡμῶν, οὐδ' ἂν ἐπιμεληθῆναι αὐτοῦ οἰοί τέ ποτ' εἴημεν βουληθῆναι,
 L 77 ὥστε καὶ οὕτω τὸ φρονοῦν ἡμῶν τὴν βούλησιν ἐφ' ἑαυτὸ κινεῖν ὑπὸ τῆς τοι- 20
 αὐτῆς αὐτὸ πρότερον κεινημένον δόξης. οὐτ' οὖν τὸ αὐτοκίνητον οὔτε τὰ
 ἐφ' ἡμῖν ὀρθῶς λεγόμενα τὴν εἰμαρμένην ἀναιρεῖ. δηλοῦσι δὲ καὶ οἱ τὰς φωνὰς
 ταύτας πρῶτοι ὀνομάσαντες, τὴν μὲν Πλάτων, τὴν δ' οἱ Στωϊκοί, οὐ καὶ τὴν
 εἰμαρμένην ἀναιροῦντες, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ τιθέμενοι τῇ δόξῃ· οἱ μὲν γὰρ
 Στωϊκοὶ καὶ παρακελεύονται ἐκεῖνα θαμὰ ἐκάστω ἐπάδειν τὰ λαμβεῖα· 25

»ἀγοῦ δέ μ' ὦ, Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη,
 ὅπη ποθ' ὑμῖν εἶμι διατεταγμένος.»

- πρὸς δὲ τούτοις καὶ φαίνονται ἀπανταχοῦ τὰ δόγματα εἶναι τὰ κινουῦντα ἡμᾶς
 V 161 θρυλλοῦντες, καὶ τοῖς μοχθηροῖς μὴ χαλεπαίνειν ἀξιοῦσιν, ἅτε ὑπὸ τῶν δογμά-
 των ἀναγκαζομένοις κακὰ δρᾶν καὶ ἄκουσιν ἐξαμαρτάνουσιν. εἰ γὰρ τὰ δόγ- 30
 ματα ἡμᾶς κινεῖ σὺν ἀνάγκῃ δήπου καὶ κινεῖ. καὶ Πλάτων δὲ πανταχοῦ φαίνε-
 ται σὺν ἀνάγκῃ τὴν ψυχὴν αἰρεῖσθαι, ἅττ' ἂν αἰρήται, ἀξιῶν. τὰ δ' ἐν τοῖς
 μύθοις αὐτοῦ οὐ χρὴ ὡς δι' ἀκριβείας ἅπαντα λεγόμενα ζητεῖν· ἴδιον γὰρ
 τοῦτο τῶν μύθων μὴ ἅπαντα δι' ἀκριβείας λέγειν. οὐδὲν μέντοι ἦττον κάκει
 ἐμφαίνεται τις ἀνάγκη ἐκάσταις ψυχῶν τῆς τῶν βίων αἰρέσεως· κατὰ συνήθειαν 35
 γὰρ φησι τοῦ προτέρου βίου καὶ τό τε ἐκάστη ψυχῇ γίγνεσθαι τὴν αἴρεσιν.
 εἰ δὲ κατὰ συνήθειαν τοῦ προτέρου βίου, καὶ καθ' εἰρμόν τινα· εἰ δὲ καθ' εἰρ-
 μόν, οὐδ' ἄνευ αἰτίας· εἰ δὲ οὐκ ἄνευ αἰτίας, καὶ σὺν ἀνάγκῃ. ὁ δ' ἀπὸ τῶν

10 ἡμῶν B V] L om. | 11 αὐτοκινούμενον V corr. ex καὶ τὸ κινούμενον | 13 ἑαυ-
 τῷ L ἑαυτό B V | 25 ἐκάστω B V] L om. | 32 ἅττ' ἂν B V ἅ τ' ἂν L | 35 ψυχῶν B V
 ψυχαῖς L | 36—37 καὶ τό τε ἐκάστη . . . βίου B V] L om.

26 Cleanth. Fragm. 527. (Stoicorum veterum fragmenta ed. Arnim I 118).

τῆς μοιχείας θεμάτων τὴν τῆς εἰμαρμένης ἀναίρεσιν ἰσχυρίζομενος, ἅτε ἀπὸ
 δυσκρίτων τῶν τοιούτων ὄντων θεμάτων ἐπιχειρῶν, καὶ οὐδ' ἂν αὐτὸς κατὰ
 γε τὸ εἶκος καλῶς κεκρικῶς, εἰκότως οὐδὲ ἡμῖν πιθανός. ἐκεῖνο μὴν ἐπὶ πᾶσι
 τούτοις προσθήσομεν, ὡς οὐδὲ τὸν τὴν θεοῦ πρόγνωσιν συναναιροῦντα τῇ τῆς V 161^v
 5 εἰμαρμένης ἀναιρέσει λόγον καλῶς λύουσιν οἱ λύειν πειρώμενοι, φάσκοντες
 τὸν θεὸν ὠρισμένως τὰ ἀόριστα γινώσκειν· εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀόριστον σχέσις τις
 ἦν, οἴοντες τὸ διπλάσιον, ὃ σχέσις ὄν τοῦδε μὲν διπλάσιον, ἐτέρου δὲ τὸ B 97
 αὐτὸ ἡμισυ, ἴσως εἰκότως ἂν καὶ ἐδόκουν λέγειν τι οἱ οὕτω λέγοντες. ἐπεὶ δ'
 εἶπερ τι ἄλλο ἀπόλυτον καὶ τὸ ἀόριστον παραπλήσιον ἂν εἶη τὸ λεγόμενον,
 10 ὥσπερ ἂν εἰ τὸν θεὸν ἔφασκον τὸν βουῖν ἄνθρωπον ὄντα γινώσκειν ἢ τὸν ἄνθρω-
 πον ἀστέρα, ποία οὖν γνώσις ἕτερόν τι περὶ τοῦ γινωσκομένου, ἢ ὃ ἐστὶ τὸ
 γινωσκόμενον γινώσκειν; ἐτι πᾶσιν ὁμολογεῖται τοῖς σοφοῖς τὸν θεὸν L 77^v
 ἅπαντα τῷ ποιεῖν γινώσκειν. εἰ οὖν τῷ ποιεῖν ἅπαντα γινώσκει, καὶ ὀρίζοι
 ἂν δήπου, ἅττ' ἂν ποιοῖ τε καὶ γινώσκει, καὶ οὐδὲν ἂν ἀόριστον εἶη, ὧν ἂν
 15 αὐτὸς εἴτε ἀμέσως εἴτε διὰ μέσων ποιοῖ τε καὶ γινώσκει· ἅπαντα δ' ἂν
 ὅποσα ἀγαθοῦ ἔχεται, ποιοῖ τε καὶ γινώσκει, εἰ μέλλοι μὴ κόλλουρος
 αὐτοῦ ἢ τε πρόνοια ληφθῆσεσθαι καὶ γνώσις. τὰ δὲ κακὰ ἅτε τοῦ ὄντος ὄντα
 ἀποπτώσεις οὐδ' ἂν αἰτίας δέοιτο. ὥστ' οὐδ' ἂν ὁ θεὸς τῷ τῆς εἰς τοῦσχατον
 προνοίας τε καὶ εἰμαρμένης λόγῳ τῇ τούτων ἐνέχοιτο αἰτία.
 20 Σοὶ τοσαῦθ' ἡμεῖς ἐς τὰ ἠπορημένα συμβαλλόμεθα, ἱκανὰ δὲ ἀνδρὶ οἴω- V 162
 περ σοί. ἔρρωσο.

20. Βησσαρίων Καρδινάλις

B 97
V 162

Τῷ σοφῷ καὶ διδασκάλῳ

Γεωργίῳ τῷ Γεμιστῷ

25

Εὖ πράττειν.

Τῆς μὲν τῶν πρὸς ἡμῶν ἠπορημένων λύσεως πλεῖστας οἶδά σοι χάριτας.
 ἐβουλόμην δ' ἂν ἐπὶ τούτοις τοῖς λόγοις, οἷς τὰ ἠπορημένα ἐπιλυόμενος χρή,
 καὶ τινῶν παλαιότερων σοφῶν ἀξίωμα σε παραγαγεῖν καὶ τινὰς αὐτῶν ἐπε-
 νεγκεῖν χρήσεις, αἷς μάλιστα ἂν ἐπεισας τοὺς ἀκούοντας. εἰ γὰρ καὶ τὸ σὸν
 ἀξίωμα μόνον ἔμοιγε γοῦν ἀρκεῖ, μᾶλλον μέντοι ἐπεισας ἂν τοὺς τε ἄλλους,

4 τὸν τὴν θεοῦ B V τὴν τοῦ θεοῦ L τὸν L *om.* | 12 γινώσκειν B V γινώσκον L |
 15 ποιοῖ B V ποιεῖ L | γινώσκει B V γινώσκει L | 16 μέλλον B V μελλεῖ L
 17—18 τὰ δὲ κακὰ . . . ἀποπτώσεις V² *in marg.* | 20 συμβαλλόμεθα B V συμβαλό-
 μεθα L

Ep. 20. Eine weitere Anfrage Bessarions an Gemistos philosophischen und
 mathematischen Inhalts.

Der bisher noch ungedruckte Brief ist überliefert: Rom, Cod. Vat. gr. 1002,
 fol. 97—98 v (= B); Cod. Vat. gr. 1416, fol. 162—164 (= V); Bibl. Vallicellana, Cod.
 gr. 189 (C VIII) n. 14.

ἐμέ τε ἔτι. εἰρήσθω γὰρ πρὸς σέ τάληθές. τῶν παλαιῶν ἐκείνων ἀνδρῶν τισι
 B 97^v χρησάμενος μαρτυρίαις, αὐτίκα ὡς αὐτοπαράγωγον κατ' αὐτοὺς λέγεται, οὐ
 τὸ κράτιστον πεπληθυσμένου ὄντος ὑπὸ τοῦ ἐνιαίου θεοῦ παραγόμενον, αὐτὸ
 ἤδη τὸ λοιπὸν ἑαυτοῦ παράγειν, καὶ ὡς μεθεκτὸν οἴονται τό τε κατ' αἰτίαν
 τό τε κατὰ πρόσληψιν. ἐγὼ σοῦ λέγοντος πιστεύω μὲν, ἐπείσθην δ' ἂν καὶ τοὺς 5
 V 162^v φθάσαντας ἡμᾶς σοφοὺς ἀνδρας ἐκείνους οὕτω φρονοῦντας. ἰδὼν περὶ γε μὴν
 τῆς μὴ ὁμωνυμίας τῶν ὄντων, εἰ καὶ ὡς γε ἐκ τῶν ἐνόητων ἱκανὰ τὰ εἰρημένα,
 ἄσμενος δ' ἂν τι καὶ περὶ τούτων πλατύτερον σοῦ λέγοντος ἤκουσα, καὶ μάλιστα
 ὡς, ἐπεὶ καὶ Πλάτων αὐτὸς τὰ τε νοητὰ τῶ πρώτῳ αἰτίῳ καὶ κυρίως ὄντι
 τὰ τε αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς ὁμώνυμα τίθεται, τίνι ἔτι Ἀριστοτέλους διοίσει 10
 ὁμώνυμα τιθεμένου τὰ ὄντα, ἢ πῶς ἂν αὐτῶ ἢ συνωνυμία ἔτι σώζοιτο.

Τοὺς δὲ περὶ εἰμαρμένης λόγους κατεσκευάσας μὲν ὡς γε τὸ εἶκός τὸν
 (λόγον) ταῖς τῶν παλαιῶν συνιστάμενον δόξαις. ἐμέ δ' ὑποθράττει καὶ μὴ ἂν
 εἶναι ταύτην Πλάτωνος δόξαν ὑποπτεύειν ποιεῖ. τό τε τῶν ἄλλως λεγόντων
 ἀξίωμα, ὧν ἤδη πεποιήμαι μνεῖαν, τό τε Πλουτάρχου μάλιστα πάντων, ὃν 15
 αὐτὸς τε σοφώτατον ἠγγῆ, κάγῳ δὲ οὐχ ἤκιστα σοί τε ἐπόμενος τὴν τε ἐν
 πᾶσιν ὅλως αὐτοῦ τοῖς συγγράμμασιν ἐμφαινομένην σοφίαν τε καὶ πολυμαθίαν
 ὁρῶν. ὃς ἐν τοῖς περὶ εἰμαρμένης αὐτοῦ λόγοις ταῦτά ταῦτα, ἀ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν
 γεγονότες, καὶ οὐς σοι κατηριθμησάμην, φησί. προσέτι δὲ Ἀλκίνοος ἐν
 τῇ εἰς Πλατωνικῶν φιλοσοφίαν ἐπιτομῇ αὐτοῦ ἀδελφὰ τούτοις λέγει. ἐδεήθην 20
 V 163 οὖν ἂν σου, ἵνα διελθὼν κάκεινους τοὺς λόγους καὶ ἀκριβῶς ἐπιστήσας
 αὐτοῖς εἶπης τὰ δοκοῦντά σοι καὶ πρὸς ταῦτα. πρὸς τούτοις σου δέομαι, ἵνα
 τὰ ἐκ τε τοῦ ὀγδόου τῶν πολιτειῶν ἐκ τε τοῦ δεκάτου τῶν νόμων ἄλλοτε ἡμῖν
 ἠπορημένα τοῦ κειμένου τεμμάχια ἡμῖν ἐξηγήσῃ. οὐ γὰρ δυνάμεθα ἀκριβῶς
 B 98 συνιέναι. 25

Ἐπὶ τούτοις γίνωσκε ἡμᾶς μὴ δυναμένους χρήσασθαι τῶ εἰς ἀστρονομίαν
 σοι πεποιημένῳ προχείρῳ. μὴ ψηφοφοροῦντες γὰρ ἐφεξῆς τε καὶ συνεχῶς, ὡς
 αὐτὸς ποιεῖς, οὐ δυνάμεθα οὔτε τὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους τέλος οὔτε τὴν τοῦ
 μέλλοντος ἔχειν ἀρχήν, ἐν ποίου καὶ ποία μηνὸς ἡμέρα ἐστίν, οὔτε τοὺς ἀριθμοὺς
 τῶν ἐτῶν. δηλαδὴ τὰ θεμέλια δέομαι δὴ σου, ἵνα μοι τοῦ τε μέλλοντος ἔτους 30
 τὴν ἀρχὴν τοὺς τε τῶν ἐτῶν πέμψης ἀριθμοὺς καὶ ἔτι μοί τινα μέθοδον, εἰ
 δυνατόν, παραδῶς, δι' ἧς ἂν καὶ μὴ ψηφοφορῶν ἐφεξῆς. τοῦτο γὰρ ἔμοιγε
 οὐ δυνατόν. οὐ ἂν βουλευθῶ ἔτους, τὴν τε ἀρχὴν ὀρθῶς εὐροιμι διὰ τῶν προ-
 χείρων σου τούτων κανόνων, τοὺς τε τῶν θεμελίων αὐτῶν ἀριθμοὺς.

V 163^v Εὐ πράττε καὶ τοὺς πόνους τούτους ἄσμενος δέχου ἀνθρώπον ὠφελεῖν 35
 μᾶλλον σοὶ φίλτατον.

Τῇ ἀπὸ κτήσεως κόσμου κατὰ Γραικοὺς εἰλνε' τὸν Δεκέμβριον ἢ Ἰανου-
 ἀριον ἀρξεται ἔτος. ἀπ' Ἀλεξάνδρου αψοζ', ὡς οἶμαι. οὐ ζύγοι ἔσονται οἱ ὑπο-
 τεταγμένοι.

17 σοφίαν τε B σοφίαν τὴν τε V | 20 Πλατωνικῶν B Πλατωνικὴν V | 24 ἐξη-
 γήσῃ] ἐξηγήσει | 38 ἀρξεται B ἀρχεται V